

青藏高原藥物图鉴



青藏高原药物图鉴

གདོ་དཔྱད་མཁོ་སྐོང་སྒྲིག་རིག་གསལ་བཞི་མེ་ལོང

青海高原生物研究所植物室編

第二册

青海人民出版社

一九七八年·西宁

编者说明

一、本书分三册：第一册和第二册为植物药部分，第三册为动物药部分。本册收载植物类藏药156种，原植物194种。

二、在编写本册的过程中，承蒙西藏军区后勤部卫生处、拉萨市劳动人民医院及青海省果洛藏族自治州久治县赤脚医生拉治、年益两同志提供宝贵资料，中国科学院植物研究所惠借部分附图，谨此一并致谢。

ZV33/11

青藏高原药物图鉴

第二册

青海高原生物研究所植物室编

青海人民出版社出版
青海省新华书店发行
青海新华印刷厂印刷

1978年9月第1版 1978年9月第1次印刷
书号：14027·55 定价：1.64元

目 录

ལ་ལུང་རིལ་ལོ། (毛翠雀花、宽距毛翠雀)	1
ལ་རྩལ་ལ་རི། (粉枝菊、秀丽菊)	4
ལོ་ཚེ། (垂果蒜芥、印度葶菜)	8
ལོ་ན་པ་གལ་ལྷོས། (滇西风毛菊、拉萨风毛菊)	12
ལྷི་ལྷེ་ནག་པོ། (六叶龙胆)	16
ལྷ་པུ་དྭ་རྩི་རྩེ་དམན་པ། (川藏沙参)	18
པམ་ལོ་པ་དལ་ཚེ་ག། (宝盖草)	20
ལུང་རྩོག་པ། (裹盔马先蒿)	22
ལྷི་པ། (沙生槐)	24
ལྷག་པ་ལིང། (丽江山荆子)	26
ལུང་ལང། (蒲公英)	28
ལྷག་ལོ་ག། (独行菜)	30
གང་ག་ལུང། (乌奴龙胆)	32
ག་ལྷོང། (苜蓿)	34
གྲ་མ། (多刺锦鸡儿)	36
ལྷ་གང་ཚེ། (大花列当)	38
ལུང་ལྷ་དལ་པོ། (四川马先蒿)	40
ལུང་གླ། (褐毛橐吾、箭叶橐吾)	42
ལུ་ལུ་མ། (迭裂黄堇)	46
ལུ་ལོ་མ། (草木樨、红紫桂竹香)	48

ལྷ་ལྷོག	(山柏、方枝柏)	52
ལྷ་ཤོ	(皱叶酸模)	56
མཁའ་ཉིག་ལྷོག་པོ	(糙伏毛点地梅、匍茎点地梅)	58
སྐྱུ་ལ་ལུག་པ	(野蒜)	62
སྐྱུ་ལ་ལིང	(乔松、大果云杉、红杉)	64
ལྷ་མ	(车前状垂头菊、尼泊尔垂头菊)	70
ལྷ་ལྷོག་པ	(小叶棘豆)	74
ལྷ་ལྷོག་པ་ལུང	(群虎草、沼生柳叶菜)	76
ལྷ་ལྷོག་པོ	(匙叶龙胆)	80
ལྷ་པ	(西藏棱子芹)	82
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(楕叶花锚)	84
ལྷ་ལྷོག་པོ	(掌叶大黄)	86
ལྷ་ལྷོག་པོ	(高原毛茛)	88
ལྷ་ལྷོག་པོ	(长毛风毛菊)	90
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(水苦苣)	92
ལྷ་ལྷོག་པོ	(紫花碎米芥)	94
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(金丝海棠)	96
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(黄花鼠尾草)	98
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(高鼠丹参)	100
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(粘毛鼠尾草)	102
ལྷ་ལྷོག་པོ	(山野豌豆)	104
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(蕺菜)	106
ལྷ་ལྷོག་པོ	(叉分蓼)	108
ལྷ་ལྷོག་པོ་ལྷོག་པོ	(鸡蛋参)	110

ཉུ་ལྷན་གཞུང་ལྷན་	(双花董菜)	112
ལྷན་ཚེར་	(猪毛菜)	114
ལྷན་གཞིག་མེ་ཉིག་	(卓巴百合)	116
ལྷན་ཁ	(胡桃)	118
ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(东莨菪)	120
ལྷན་ལྷན་	(长尾天南星)	122
ལྷན་ལྷན་	(西藏桑)	124
✓ ལྷན་གཞིག་	(硕花马先蒿)	126
ལྷན་ལྷན་མེ་ལྷན་	(棉毛紫菀)	128
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(杉叶藻、沿沟草)	130
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(枸杞)	134
ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(光果婆婆纳)	136
ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(龙芽草)	138
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(无茎龙胆、华丽龙胆)	140
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(蓝玉簪龙胆、大花龙胆)	144
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(青藏龙胆)	148
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(匙叶翼首花)	150
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(绵参、西藏扭连钱、小芽虎耳草)	152
ལྷན་ལྷན་	(条叶银莲花)	158
ལྷན་ལྷན་	(公英叶风毛菊)	160
ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(刺参)	162
ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་	(黑蕊虎耳草)	164
ལྷན་ལྷན་	(白亮独活)	166
ལྷན་ལྷན་	(羌活、宽叶羌活)	168

ཐུལ་ལྷུག་	(防己叶菝葜)	172
ཕང་མ་ནག་པོ་	(越桔叶忍冬)	174
ལུང་ཁ	(毛茛)	176
ལུང་མོང་ལྷ་ཀྱང་	(鸡骨柴)	178
། བ་ལྷུ	(喜马拉雅紫茉莉)	180
བ་བ་ག	(长角婆婆纳)	182
བེ་འབྲམ་	(高山栎、灰背栎)	184
བོང་དགའ་	(船盔乌头、唐古特乌头)	188
བོང་དམར་	(褐紫乌头)	192
བྱ་ཀྱང་བ	(蓝翠雀花、川甘翠雀花)	194
བྱ་ཁྲིན་ལྷུག་པ	(水母雪莲花)	198
བྱ་པན་ལྷུ་ཚི	(光华柳叶菜)	200
བྱ་ཕ་ཚི་ཚི་ལཚོག	(弯花紫堇)	202
བྱ་ཕ་ཚི་ཚི་དམན་པ	(豌豆)	204
བྱང་ལྷུ་ཤིང་	(黄花木)	206
ལྷི་པ་ལྷུང་	(牛蒡)	208
ལྷི་ལྷུག་ལྷིང་པོ་	(黄花香薷)	210
ལྷི་ལྷུ་ལ་ལྷུག་	(蜆果芥、宽叶葶苈、腺毛念珠芥)	212
ལྷི་ལྷུ་ལྷན་པ	(远志)	218
ལྷི་ཚོར་	(苍耳)	220
ལྷི་ཚོར་དམན་པ	(狼把草)	222
ལྷག་ལྷོ་པ	(扭瓦韦)	224
འབྲུ་ལྷུ་ཉང་	(天蓝苜蓿)	226
འབྲི་ཉ་མ་འཛིན་	(柔软草莓)	228

འབྲི་ཏ་ས་འཛིན་དམན་པ	(喜马拉雅虎耳草、朗县虎耳草)	230
མི་ཏྲུ་གངས་ལྗང	(棉毛雪莲)	234
✓ མི་ཏྲུ་མཐོང་ལྗང	(全叶马先蒿)	236
མཐོང་ལྗང	(铁棒槌、伏毛铁棒槌)	238
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(矮丛风毛菊)	242
མཐོང་ལྗང	(沿阶草)	244
མཐོང་ལྗང་དམན་པ	(迟熟萝蒂)	246
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(全瓣红景天)	248
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(耐寒柸子)	250
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(灰蒿、猪毛蒿、劲直蒿)	252
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(小叶柸子)	258
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(草麻黄)	260
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(川青锦鸡儿)	262
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(轮叶铃子香)	264
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(丽江香茶菜)	266
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(猪殃殃)	268
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(臭蒿)	270
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(亚麻)	272
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(茴香)	274
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(露蕊乌头)	276
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(大花金钱豹)	278
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(紫色黄华)	280
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(蒺藜)	282
མཐོང་ལྗང་པོ་མོ་ལ	(川西小黄菊)	284

གཟིང་འཛམ་མ་མིང་པ།	(鸦跖花、山地虎耳草)	286
ཁྲ་ལྷ།	(芫荽)	290
མེ་མོ་མི།	(西藏鬼白、鬼白)	292
ལྷ་ལྷ་ཤིང་ནག་པོ།	(贴生接骨木)	296
གཟིང་མ།	(竹叶椒)	298
རི་ཤོ།	(黄帚橐吾、线叶垂头菊)	300
རི་ལྷ་ག་པ།	(狼毒)	304
རི་རལ།	(髯毛鳞毛蕨)	306
ལྷ་ག་མཉེ།	(禾叶黄精)	308
ལྷ་ག་མིག།	(缘毛紫菀、重冠紫菀、短葶飞蓬)	310
✓ ལྷ་ག་ལྷུང་།	(螃蟹甲)	316
ལྷ་ག་ཏུ་ལྷ་ག་པོ།	(茸背马先蒿)	318
ལྷ་ག་ཤོ།	(肾叶山蓼、喜马拉雅垂头菊)	320
ཤང་རྩིལ་ལྷོ་ནག་པོ།	(黑齿报春)	324
ཤང་རྩིལ་མེར་པོ།	(锡金报春)	326
ཤང་མཚོ་ནག་པོ།	(播娘蒿)	328
ཤིང་ལྷུང་རུ་མ།	(荆豆角柱花)	330
ལྷ་ག་འབྲུ།	(滇藏方枝柏)	332
ཤོ་མང།	(尼泊尔酸模)	334
ལྷ་མ་ཉིག།	(小伞虎耳草、红虎耳草)	336
མི་པ།	(绢毛蔷薇)	340
མེར་པོ་ལྷུ་རུལ།	(黄花獠牙菜)	342
མི་མ་ར་ཇ།	(大麻)	344
ལྷ་པོ་དགའ།	(黄花棘豆、甘肃棘豆)	346

ལྷན་མ་ལྷུག་པོ།	(云南棘豆)	350
ལྷན་དམར།	(岩黄芪)	352
ལྷན་ལྷུག།	(多枝黄芪)	354
ལྷུབ་ཀ།	(展毛银莲花、迭裂银莲花)	356
ལྷོ་ལོ་དམར་པོ།	(宽瓣红景天)	360
ལྷོ་ལོ་ལྷུག་འབྲུ།	(宽果丛菴、拉萨桂竹香)	362
གལེར་ལྷུང།	(松萝)	366
གལེར་ཉིག།	(爪虎耳草)	368
གལེར་ཕྱི་དམན་པ།	(毛蕊草)	370
གལེམ་གྱིང།	(喜马拉雅冷杉)	372
གལེམ་ལྡེམ།	(浮叶眼子菜)	374
བལ་ཡབ།	(毛叶木瓜)	376
ཨ་ལྷོང་དཀར་པོ།	(叉枝虎耳草)	378
ཨ་ལི་ཁ་དམན་པ།	(川贝母)	380
ལྷན་བལ་དམར་པོ།	(红花绿绒蒿)	382
ལྷན་བལ་ལེར་པོ།	(全缘绿绒蒿、圆锥绿绒蒿)	384
附 录		388
一、藏药解剖资料		388
二、植物中名索引		396
三、植物学名索引		400

ཀུན་ཉེས་མེད་པའི་སྐུ་སྲོལ་

(译音: 嘎布得罗)
常用中品

【原植物】 1. 毛翠雀花(中国高等植物图鉴)(图1)
Delphinium trichophorum Franch.——毛茛科

多年生草本。茎高25—65厘米,径3.5—7毫米,无分枝,或具1分枝,疏被白色柔毛。叶具长柄,3—5枚生于茎基部或其附近,茎中部通常生1叶;叶片肾形,长2.8—10厘米,宽4.8—15厘米,两面均被白色柔毛,3深裂,裂片互相邻接或稍覆压,中央裂片倒卵状楔形,具浅裂和齿牙。总状花序顶生,长6—30厘米;花密集,近直立;小苞片生于花梗上部近花处,卵形至披针形;萼片5,淡蓝色,卵形,长1.2—1.9厘米,盔瓣腹面无毛,背面被长柔毛,其距长于瓣片,圆筒状钻形,长1.8—2.4厘米,萼片侧瓣背面近中肋处被长柔毛,边缘具睫毛;退化雄蕊2,黑褐色,两面疏被微柔毛;蜜叶黑褐色,腹面下部具微柔毛,背面无毛,下部具1短距;雄蕊多数;心皮3,密被柔毛。花期7—8月。

生于海拔2100—4600米的山坡草地。产于青海、西藏东部、甘肃南部、四川西部。

2. 宽距毛翠雀(拟)(图2)

Delphinium trichophorum Fr. var. *platycentrum*
W. T. Wang——毛茛科

此变种与毛翠雀花极相似,但其萼距圆锥状钻形,长1—1.2厘米,基部径6—8毫米,可以区别。

生于海拔4000米的高山灌丛。产于青海、四川西南部。

【采集加工】 7—8月采地上部分,以流水洗净,切成小段,晾干。

【性味功用】 苦、微寒。退烧,治感冒。

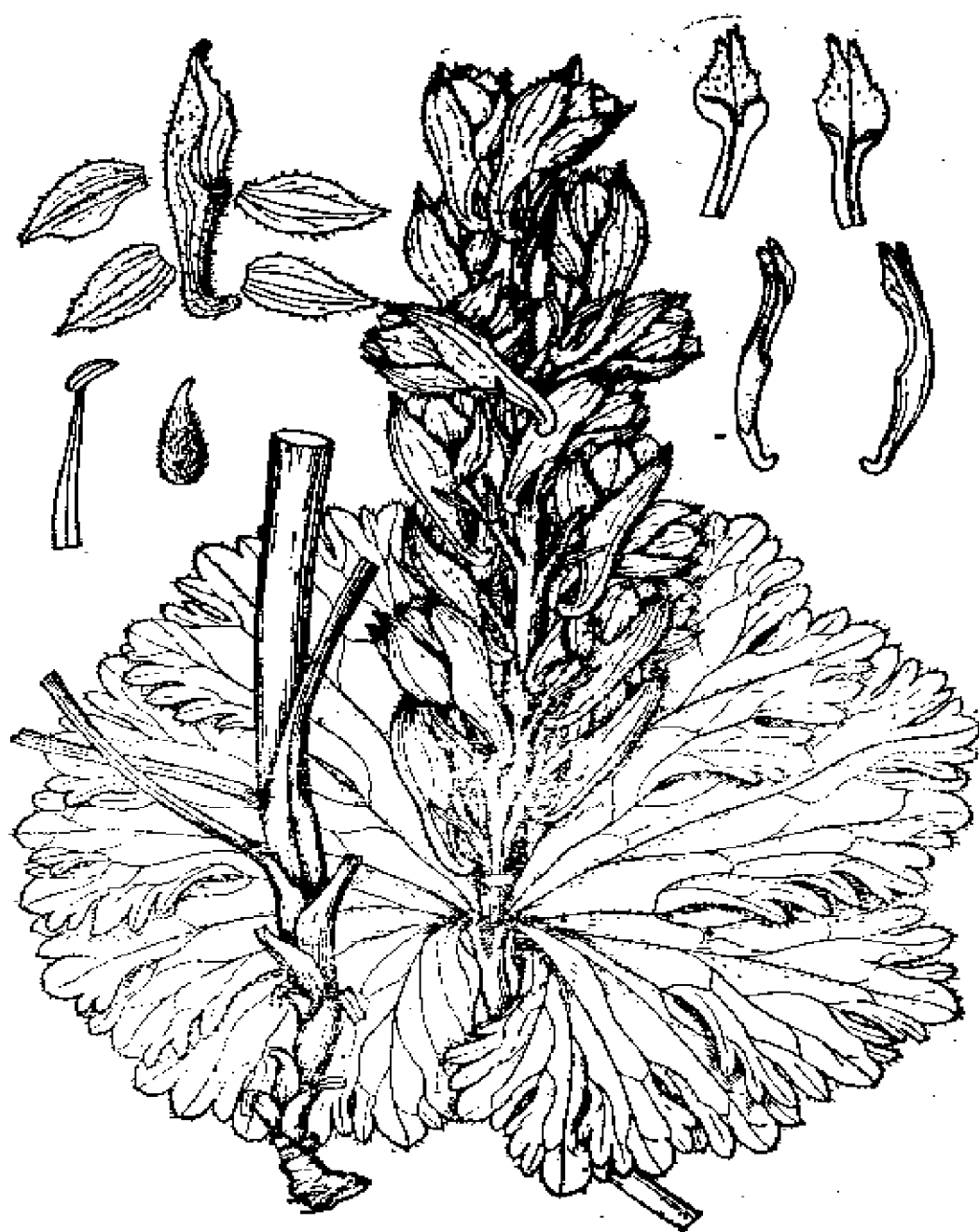


图1 毛翠雀花

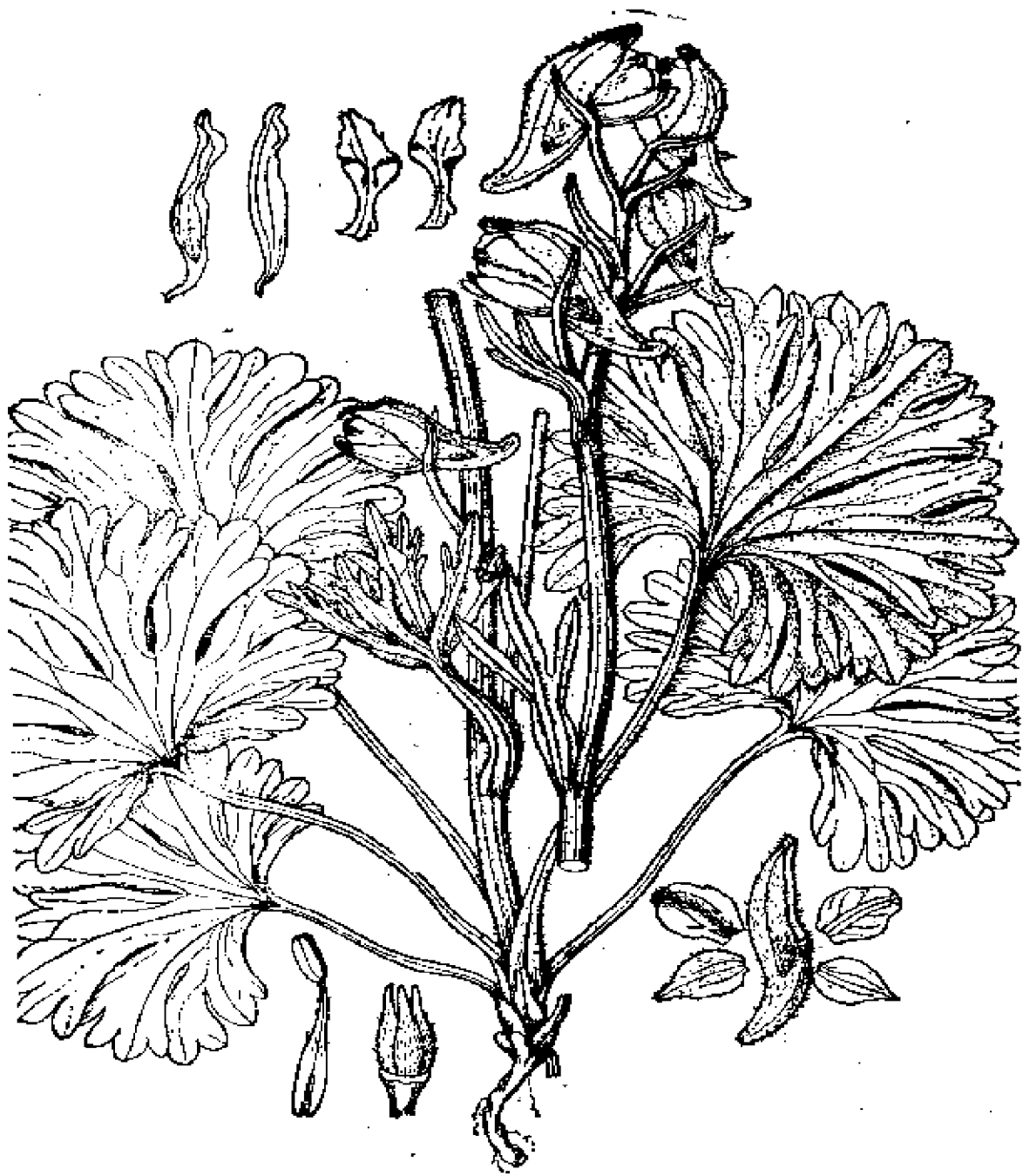


图2 宽距毛翠雀

ཀའ་ལོ་ལྔ་པ་

(译音: 甘打嘎日)
常用上品

【原植物】 1. 粉枝莓(中国高等植物图鉴)(图3)

Rubus biflorus Buch.-Ham.——蔷薇科

灌木, 茎直立, 高1—3米。分枝多数, 小枝平展或稍下垂, 紫色或黄棕色, 有白粉。皮刺疏生, 黄褐色, 下弯, 基部扁平扩大。奇数羽状复叶, 小叶3—5, 偶仅有1小叶, 叶片卵形或椭圆形(顶生小叶宽卵形或近圆形), 长2—4.5厘米, 宽1—2.5厘米, 3浅裂或不裂; 上面绿色, 疏生柔毛或近无毛, 下面密被白色绒毛, 中脉有少数倒刺, 叶缘具不整齐的锯齿; 叶柄长1.5—5.5厘米, 叶柄和叶轴有弯刺; 托叶下半部贴生于叶柄, 上半部披针形, 紫红色, 被柔毛。花1—3朵腋生, 径1.5—2厘米; 花瓣白色, 卵圆形, 长约8毫米, 宽约6毫米, 基部具短爪; 花萼紫红色, 覆瓦状排列, 卵形或宽卵形, 先端具小突尖, 外面无毛, 内面密生白色绒毛; 雄蕊多数, 着生于圆锥状的花托, 花药黄白色; 花托圆锥形, 密生白色绒毛; 花梗细长, 长1—3.5厘米, 黄绿色, 无毛。聚合果球形, 径1.5—2厘米, 黄色。花期5—6月, 果期7—8月。

生于海拔2500米以下的山坡。产于西藏、四川、云南, 亦分布于陕西、湖北。



图3 粉枝莓

2. 秀丽莓 (中国高等植物图鉴) (图4)

Rubus amabilis Focke——蔷薇科

灌木，高1—2米。茎黄棕色，疏生皮刺，皮刺基部通常宽扁，黄褐色。茎上部无刺，无毛。奇数羽状复叶，小叶7—9 (11)；叶片卵形或卵状披针形，长1—3厘米，宽1—2厘米，顶端小叶较大，长2—4.5厘米，宽1—3厘米，上面绿色，无毛或近无毛，下面浅绿色，沿脉有柔毛，中脉并有小钩刺，先端急尖或渐尖，基部圆形或阔楔形，边缘具缺刻状重锯齿，无柄或近无柄；叶柄长1—2厘米，具柔毛和倒生皮刺；托叶线形，基部着生于叶柄，具柔毛，不分裂。花单生，白色，径约2.5厘米，下垂；花梗长1.5—2.7厘米，具柔毛，疏生细尖皮刺；花萼裂片阔卵形，先端急尖或渐尖，褐色，外面具短柔毛，里面无毛；花瓣圆形，长、宽约8毫米；雄蕊多数，花丝线形；花托具短柔毛。聚合果短圆柱状，长约1.5厘米，成熟时红色，具心皮柄。花期6—7月，果期7—8月。

生于海拔2100米以下的山坡林下。产于青海、甘肃、四川，亦分布于陕西、湖北、江西。

【采集加工】 4—5月采茎、枝，去皮，晾干备用。

【性味功用】 涩，苦，寒，无毒。治感冒 (特效)、发烧、肺热咳嗽。

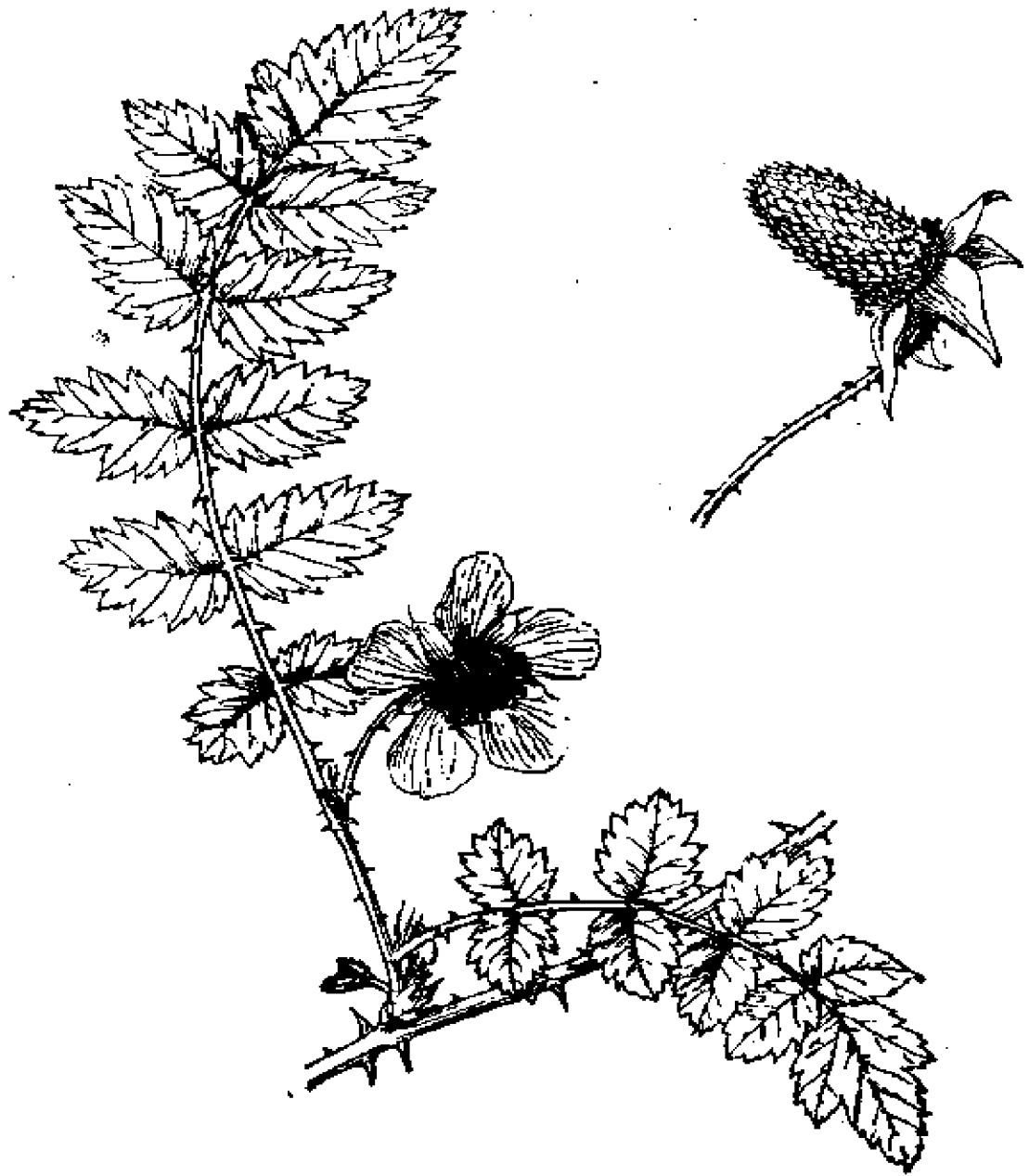


图4 秀丽莓